

УДК 330.1:338.4: 657.243

О.В. Назаренко, д.е.н., професор,
професор кафедри обліку і оподаткування
Сумський національний аграрний університет
(м. Суми, Україна)

ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО СУПРОВОДЖЕННЯ ВАЛОРИЗАЦІЇ ПРОДУКЦІЇ ФЕРМЕРСЬКИХ ГОСПОДАРСТВ

Анотація: представлено теоретико-методичні аспекти та практичні особливості обліково-аналітичного супроводження формування доданої вартості у процесі валоризації продукції фермерського господарства на прикладі озимої пшениці.

Ключові слова: валоризація, витрати, додана вартість, прибуток, фермерське господарство

Сучасні умови ведення бізнесу спонукають аграрні підприємства працювати в умовах жорсткої конкуренції. Існування постійних викликів щодо покращення якості сільськогосподарської продукції, обмеженість наявних ресурсів, постійного тиску з боку великих товаровиробників (агрохолдингів) вимагають від фермерських господарств (мікро та малих підприємств) пошуку шляхів підвищення доданої вартості у власному виробництві (валоризації готової продукції до такого стану, який забезпечував би конкурентні переваги окремого господарюючого суб'єкта).

У науковому світі валоризацію сільськогосподарської продукції пов'язують із категорією «додана вартість», яка знаходить широке застосування при проведенні організаційно-економічної характеристики, ідентифікації облікового супроводження та особливостей функціонування аграрних підприємств. Теоретичне обґрунтування, особливості практичної імплементації даних дефініцій у своїх наукових працях розглядали: Гнатишин Л.Б., Портер М., Прокопишин О.С., Саблук В. П. та інші.

Проте, за сучасних умов господарювання, дана тематика вирізняється надзвичайною актуальністю.

Саблук В. П. акцентує увагу на тому, що додана вартість тлумачиться як різниця між вартістю продукції, яку виробило господарство, і вартістю, виробленою іншими виробниками у попередніх циклах виробництва, яку господарство не виробляло, а лише придбало. Відповідно, дуже проста формула, як і похідні від неї заключення: а) будь-яка вартість, якщо вона не виробляється на землі, живими організмами чи рослинами, не є продуктом (вартістю) сільського господарства; б) навіть глибока прифермська переробка чи виробництво харчів прирівнюється і зараховується до сільськогосподарського виробництва за умови, що продукція вироблена в межах одного господарюючого суб'єкта із власної сільгоспсировини [2].

Група авторів на чолі з Гнатишин Л.Б. зазначає, що валоризація – це сукупність заходів для штучного підвищення ціни аграрної продукції, що особливо актуально для фермерських господарств. Відповідно способом дуального впливу на результативність фермерства в сенсі покращання ефективності відтворення виробничого потенціалу та підвищення конкурентоспроможності має бути процес, спрямований на валоризацію високоякісних харчових продуктів. Ключовим елементом дослідження виступає індикатор «Додана вартість», який передбачає наявність таких складових: амортизація необоротних активів, заробітна плата з нарахуваннями найманих працівників, прибуток та специфічні витрати (вартість використаного земельного капіталу) [1].

Погоджуючись з думкою даної групи науковців та тлумаченням представленим в економічній теорії, можемо зазначити, що додана вартість складається із трьох компонент, кожна з яких представляє собою результат участі того або іншого фактору: живої праці; капіталу; землі та ще із двох складових: прибутку та податків. Базуючись на цьому, додану вартість часто визначають як суму факторних доходів.

Додану вартість продукції отриманої за підсумками роботи фермерських господарств слід визначати за формулою 1.

$$ДВ = Зп + Св + А + Вз + П \quad (1)$$

де ДВ – додана вартість; Зп – заробітна плата найманих працівників; Св – соціальні виплати; А – амортизація необоротних активів; Вз – вартість земельного капіталу (сума орендної плати за земельну ділянку, сума єдиного податку четвертої групи, сума земельного податку); П – прибуток.

Зростання доданої вартості продукції виробленої фермерськими господарствами (навіть у випадках, коли діяльність не обмежена межами внутрішнього виробництва, та містить витрати, які формують основну і додану вартість) має забезпечити процес валоризації.

Але при цьому не слід забувати про взаємозв'язок між доданою вартістю, прибутковістю сільського господарства та зацікавленістю, економічним зиском безпосередньо фермерів та місцевих сільських (селищних) громад.

Використання у власній діяльності існуючої методики обліку витрат, зробить можливим для фермера визначення величини доданої вартості, оскільки інформація у системі бухгалтерського обліку буде відображена у згрупованому вигляді (таблиця 1).

Таблиця 1

Трансформація елементів витрат у категорію «Додана вартість», що сформована у процесі валоризації сільськогосподарської продукції (Пшениця озима) у ФГ «Шепіль Я.А.» за 2020 рік, грн.

«Відомість обліку витрат і виходу продукції» (рахунок 23)			«Додана вартість»		
Елементи витрат	Дебет	Кредит	Елементи	Витрати	Доходи
«Матеріальні витрати»	3940400	5311700	Дохід від реалізації	X	6302250
«Витрати на оплату праці»	309300		«Заробітна плата» (Зп)	309300	
«Відрахуванні на соціальні заходи»	68100		«Відрахування на соціальні заходи» (Св)	68100	
«Амортизація»	213300		«Амортизація» (А)	213300	
«Інші операційні витрати»	780600		«Вартість земельного капіталу» (Вз)	780600	
			«Прибуток» (П)	990550	
Разом витрат	5311700		x	Разом додана вартість (ДВ)	

Джерело: сформовано автором за даними звітності ФГ «Шепіль Я.А.»

Організація облікового супроводження валоризації у фермерських господарствах сприятиме повному та своєчасному забезпеченню інформаційних потреб усіх категорій користувачів звітної інформації.

Якісна реалізація процесу валоризації вимагає формування доданої вартості фермерських господарств з відповідним співвідношенням соціальної та комерційної складової із залученням інноваційних (енергоощадних) технологій та необхідної виробничої інфраструктури (складські приміщення, лінії з переробки, додаткові торгові площі тощо).

Слід взяти до уваги, що не лише прибуток, як окрема частина доданої вартості, може виступати єдиним мотиватором щодо господарювання фермером, а й дві інші, праця і земля, можуть бути ще потужнішим двигуном, навіть за відсутності прибутків. Структуру доданої вартості, сформованої у процесі валоризації сільськогосподарської продукції на прикладі пшениці озимої у ФГ «Шепіль Я.А.» Роменського району Сумської області у 2020 році представлено на рис. 1.

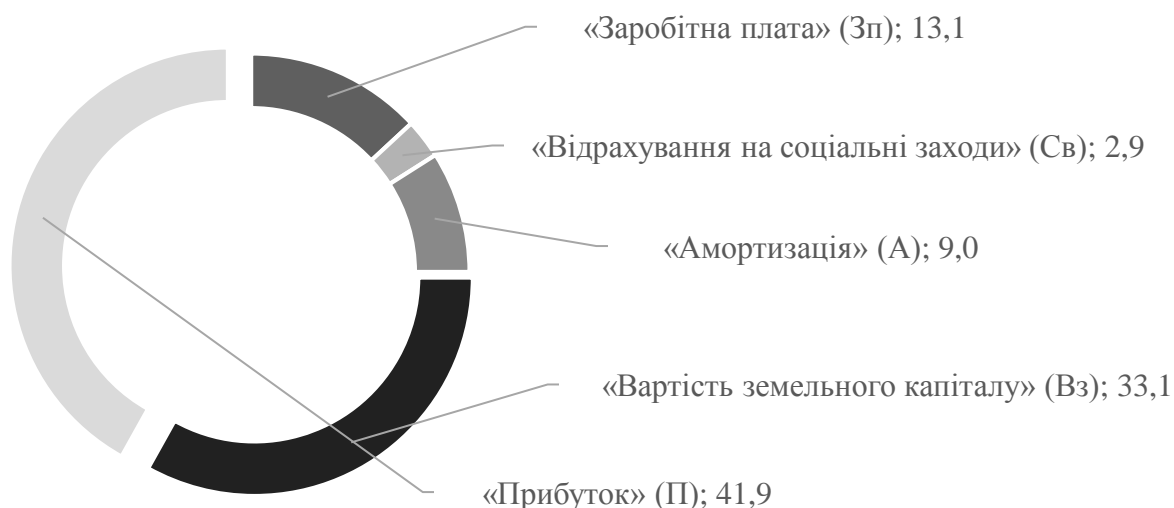

Рис. 1 Структура доданої вартості, сформованої у процесі валоризації продукції (Пшениця озима) у ФГ «Шепіль Я.А.» за 2020 рік, %.

Джерело: сформовано автором за даними звітності ФГ «Шепіль Я.А.»

Методологічно основу бухгалтерського обліку валоризації представляє облік в розрізі елементів витрат, які формують собівартість виробленої

продукції. Структура елементів витрат відповідає компонентній наповненості показника доданої вартості сільськогосподарської продукції.

Проаналізувавши дані представлені на рис. 1, можемо зазначити, що у дослідженому фермерському господарстві при вирощуванні пшениці озимої, найбільш вагомою складовою доданої вартості виступає прибуток 41,9 %, зовсім незначну питому вагу мають заробітна плата 13,1 % та амортизація 9,0 %. Вартість земельного капіталу, як основного базису при виробництві складає 33,1%.

Отже, за сучасних бізнес умов, актуальною виступає інформаційно-аналітична підтримка даної облікової компоненти. Наявність таких структурних показників, на нашу думку, дає підстави для проведення їх подальшої деталізації у відповідності до вимог окремих стейкхолдерів (самого фермера, потенційних та існуючих інвесторів, державних контролюючих органів, місцевої громади тощо).

Список використаних джерел:

1. Гнатишин Л.Б., Прокопишин О.С., Поверляк Т.І. Валоризація аграрної продукції в системі бухгалтерського обліку фермерських господарств. Інфраструктура ринку. 2020 Вип. 40. С. 438-447 URL: http://www.market-infr.od.ua/journals/2020/40_2020_ukr/77.pdf (дата звернення: 22.03.2021).
2. Саблук В. Як «виростити» додану вартість в АПК. URL: <https://agropolit.com/blog/123-yak-virostiti-dodanu-vartist-v-apk>. (дата звернення: 22.03.2021).